

ЛІТЕРАТУРА

1. Адміністративне право України: Словник-довідник / В. К. Шкарупа, Ю. А. Ведерніков, В. П. Підчійбій. – Дніпропетровськ, 2001. – 196 с.
2. Гончарук С.Т. Адміністративний процес : навч. посібн. / С. Т. Гончарук. – К. : НАУ, 2012. – 184 с.
3. Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право України : навч. посіб. / Е.Ф. Демський. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 496 с.
4. Иоффе О.С. Вопросы теории права / Иоффе О.С., Шаргородский М.Д. – М. : Госюриздат, 1961. – 381 с.
5. Теория государства и права. Учебник / Алексеев С.С., Васков П.Т., Дюрягин И.Я., Исаков В.Б., и др.; Под ред.: Алексеев С.С. – М.: Юрид. лит., 1985. – 480 с.
6. Чувакова Г. М. Дефектність фактичних складів : Дис. д-ра. юрид.наук. : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави та права; історія політичних і правових учень» / Ганна Михайлівна Чувакова – Одеса. – 2004. – 181 с.
7. Крестовська Н. М. Теорія держави і права : елементарний курс. Видання друге / Крестовська Н. М., Матвеева Л. Г. – Х. : ТОВ «Одіссей», 2008. – 432 с.
8. Коломоєць Т.О. Вступ до навчального курсу «Адміністративне право України» : навч. лекція / Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков. – К. : Ін. Юре, 2014. – 240 с.
9. Колпаков В. К. Адміністративно-деліктний процес : Начальний посібник / В. К. Колпаков, В. В. Гордєєв. – Х. : Харків Юридичний, 2012. – 228 с.
10. Загальна теорія держави і права : [Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів] / [М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л. Богачова та ін.]; За ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. – Харків : Право, 2002. – 432 с.
11. Штофф В. А. Введение в методологию научного познания. Учебное пособие. – Л.: Изд. Ленинград. ун-та, 1972. – 191 с.
12. Колпаков В. К. Процесуальний примус в адміністративній відповідальності : монографія / [Колпаков В. К., Гордєєв В. В., Сопілко І. М. та ін.]. – Х. : Харків юридичний, 2011. – 416 с.

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

CONCEPT OF ADMINISTRATIVE LAW TRAINING

Гуржій А.В.,

к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права

Київський національний торговельно-економічний університет

З'ясування сутності адміністративно-правової кваліфікації є однією з найбільш значущих проблем, які на сьогодні стоять перед вітчизняною теорією адміністративно-деліктного права. Попри істотну наукову та практичну значущість досі лишається невирішеним комплекс питань, пов'язаних з логіко-юридичною природою адміністративно-деліктної кваліфікації, її місцем у правозастосовному процесі, її співвідношенням із суміжними явищами правової дійсності.

Лише окремі вчені-адміністративісти (Г.К. Голубєва, Т.О. Гуржій, В.К. Колпаков, О.І. Остапенко) у своїх наукових доробках робили спроби дослідити поняття кваліфікації крізь призму інституту адміністративно-деліктного права [1; 2; 3; 4]. Проте і вони розглядають адміністративно-деліктну кваліфікацію лише у якості одного зі своїх конкретних проявів – кваліфікації адміністративного проступку. Водночас, поза увагою дослідників залишаються такі важливі аспекти даного виду юридичної кваліфікації, як кваліфікація, результатом якої є висновок про відсутність у діянні ознак адміністративного правопорушення, чи кваліфікація формально забороненого адміністративним законодавством діяння, в ході якої були встановлені обставини, що унеможливають його визнання адміністративним проступком.

А між тим, усі подібні прояви кваліфікації є формами кваліфікації офіційної, кваліфікації адміністративно-правової. Адже у їх процесі оцінюється діяння, яке має, принаймні, зовнішню подібність із адміністративним проступком; кінцевий висновок робиться на підставі порівняння фактичних ознак вчиненого діяння та ознак проступку, передбачених нормами адміністративно-деліктного законодавства; в усіх випадках юридична оцінка відбувається у процесі правозастосовчої діяльності. Іншими словами, тут мають місце всі ключові ознаки кваліфікації, як феномену адміністративно-деліктного права.

З нашої точки зору, ортодоксальний підхід до розуміння адміністративно-правової кваліфікації, фактично – її отождолення з кваліфікацією адміністративного проступку, потребує серйозного переосмислення. Кваліфікація ад-

міністративного проступку, як і будь-яке загальне поняття, не може мислитися поза множиною своїх конкретних проявів. Аналогічно, і сама кваліфікація адміністративного проступку є лише окремим випадком адміністративно-правової кваліфікації певним рівнем її конкретизації.

У даному аспекті не зовсім вірною видається популярна в кримінально-правовій теорії позиція, згідно якої поняття «правова кваліфікація», «кримінально-правова кваліфікація» та «кваліфікація злочину» співвідносяться як «загальне», «особливе» та «одиничне» [5, с. 117]. Уява про кваліфікацію злочину, як про окремий випадок кримінально-правової кваліфікації, зовсім не означає віднесення її до категорії одиничного. Кваліфікація злочину є поняттям універсальним, пристосованим до кваліфікації будь-якого конкретного злочину, індивідуального у комбінації своїх фактичних ознак, а отже – певним узагальнюючим класом – логічною категорією «особливого». У рівній мірі сказане можемо віднести і до кваліфікації адміністративного проступку, яка також репрезентує «проміжну ланку» між загальним та одиничними проявами адміністративно-правової кваліфікації.

Таким чином, встановлення змісту та обсягу поняття «адміністративно-правова кваліфікація» є вихідним пунктом для наукового дослідження окремих її видів, зокрема кваліфікації адміністративного проступку. Відповідно до теорії формальної логіки, найбільш зручним та дієвим способом формулювання правильної дефініції будь-якого поняття є його визначення через рід та видову відмінність. Не є винятком з цього правила і поняття адміністративно-правової кваліфікації. Дефінієнс (змістовна частина поняття) кожного визначення містить у собі два типи ознак:

– ознаки, які підводять дифінієндум (частину поняття, що містить у собі ім'я (назву) поняття) під більш широке родове поняття;

– ознаки, котрі містять вказівку на особливість класу об'єктів, який визначається при зіставленні його з іншими підмножинами цього ж роду.

Виходячи з цього, при побудові дефініції поняття адміністративно-правової кваліфікації варто здійснити наступні логічні операції:

1. Перш за все повинно бути визначене найближче родове поняття адміністративно-правової кваліфікації. Таким, без сумніву, є поняття юридичної кваліфікації, як юридичної оцінки усієї сукупності фактичних обставин справи шляхом їх зіставлення з ознаками делікту, визначеними в законодавстві [6, с. 29, 30].

Як відомо, сутність явища правової кваліфікації проявляються у єдності її двох взаємопов'язаних аспектів: – кваліфікації як певного логічного процесу пізнання юридичної суті вчиненого у реальному житті протиправного діяння, який має місце під час діяльності уповноважених на те державних органів; – кваліфікації як кінцевого судження, що отримане в результаті процесу пізнання, має юридичну оцінку вчиненого правопорушення та виражається у визначенні -правової норми (норм) – вказівці статті, її частини чи пункту законодавства, які передбачають відповідальність за скоєне [7, с. 8].

Адміністративно-правова кваліфікація є елементом правозастосовчої діяльності уповноважених органів. Вона включає вибір «відшукання» юридичної норми, котра підлягає застосуванню у конкретному випадку. При цьому обов'язковою є констатація ряду обставин. По-перше, повинна мати місце тотожність юридично значущих ознак фактичної події ознакам саме вміненої норми. По-друге, необхідним є висновок про те, що означена подія не повинна бути оцінена з точки зору інших галузей права. І, по-третє, обов'язковим є офіційне закріплення в процесуальних документах висновку про кваліфікацію за конкретною нормою (нормами) адміністративного законодавства.

2. Мають бути визначені усі ознаки, наявність яких обумовлена підпорядкуванням поняття адміністративно-правової кваліфікації родовому поняттю юридичної кваліфікації. У даному випадку дефінієнс поняття другого поняття являє собою своєрідний «каркас» для формулювання визначення першого.

Означеними особливостями єдності процесуальної та матеріальної природи юридичної кваліфікації обумовлюються її наступні властивості:

- юридична кваліфікація – це діяльність суб'єктів державної влади, наділених нею спеціальними повноваженнями;
- діяльність уповноважених суб'єктів полягає в оцінці фактичних обставин справи;
- така оцінка здійснюється шляхом (опосередковано) співставлення діяння як явища об'єктивної дійсності та певної норми (норм) права;
- результат оцінки підлягає обов'язковому закріпленню у відповідних процесуальних документах.

Видова належність до юридичної кваліфікації обумовлює обов'язкову наявність перерахованих ознак і

в підпорядкованому понятті адміністративно-правової кваліфікації.

3. Дефініція адміністративно-правової кваліфікації у своєму закінченому вигляді може бути побудована лише шляхом конкретизації ознак, що містяться у найближчому родовому понятті. Завдяки такій конкретизації досягається відмінність досліджуваного поняття від інших різновидів юридичної кваліфікації. Беручи за основу вже визначені загальні риси юридичної кваліфікації та пристосовуючи їх до теорії адміністративно-деліктного права, отримуємо наступні ознаки, що дозволяють виділити адміністративно-правову кваліфікацію у самостійний клас:

1. адміністративно-правова кваліфікація не може проводитися будь-якою особою (органом), наділеною державою повноваженнями по вирішенню адміністративних справ, а лише певною категорією таких осіб – суб'єктами розгляду справ про адміністративні правопорушення;

2. Як вже було вказано, у процесі кваліфікації може бути з'ясовано, що діяння, яке має зовнішні ознаки суспільної шкідливості, за тих чи інших обставин не повинно вважатись проступком, і цей факт ніяк не впливає на адміністративно-правовий характер такої кваліфікації. Тому оцінюване діяння не може фігурувати у відповідній дефініції як таке, що має риси, притаманні адміністративному проступку (протиправність, суспільна шкідливість та ін.). Водночас, у дефініції все ж має бути вказано, з якої причини має місце саме адміністративно-правова кваліфікація, а не будь-який інший вид юридичної кваліфікації.

З огляду на це вважаємо доцільною вказівку на ознаки, які дають уповноваженій особі підставу з певною частотою вірогідності припускати наявність у скоєному ознак адміністративного проступку – формальні ознаки адміністративного проступку;

3. Оскільки оцінка скоєного у значній мірі полягає в співставленні діяння та правової норми, то при побудові визначення поняття адміністративно-правової кваліфікації слід вести мову про кореспондуючу нормативну базу – адміністративно-деліктне законодавство.

Враховуючи викладене можна переходити безпосередньо до формулювання дефініції адміністративно-правової кваліфікації. Узагальнюючи найсуттєвіші, з нашої точки зору, ознаки, що становлять зміст відповідного поняття, пропонуємо його наступне визначення:

Адміністративно-правова кваліфікація – оцінка суб'єктом розгляду справ про адміністративні проступки фактичної події, котра має формальні ознаки адміністративного делікту, яка полягає у співвіднесенні такої події діяння з належною нормою адміністративно-деліктного права та у юридичному закріпленні відповідного висновку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голубева Г. К. Адміністративно-правова кваліфікація порушень водіями правил експлуатації автотранспортних засобів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Голубева Галина Кирилівна. – К., 2008. – 233 с.
2. Гуржій Т. О. Адміністративно-правова кваліфікація порушень водіями механічних транспортних засобів правил керування : [навчальний посібник] / Т. О. Гуржій. – Кіровоград : Полімед-сервіс, 2005. – 152 с.
3. Колпаков В. К. Адміністративно-деліктний правовий феномен : [монографія] / В. К. Колпаков. – К. : Юрінком-Інтер, 2004. – 528 с.
4. Остапенко О. І. Кваліфікація адміністративних правопорушень : [монографія] / О. І. Остапенко. – Львів : Львівський інститут внутрішніх справ, 2000. – 173 с.
5. Навроцький В. О. Теоретичні проблеми кримінально-правової кваліфікації : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Навроцький Вячеслав Олександрович. – Харків, 2000. – 495 с.
6. Гуржій Т. О. Місце юридичної кваліфікації у процесі правозастосування / Т. О. Гуржій // Право України. – 2006. – № 4. – С. 29-31.
7. Тарарухин С. А. Квалификация преступлений в следственной и судебной практике : монография / С. А. Тарарухин. – К. : Юрінком, 1995. – 208 с.